ދިވެހިންނާއި ބަޖެޓާ

- މުޙައްމަދު ވަޙީދު މަންދު -

ދިވެހިންގެ ގައުމީ ތާރީޚް ސިއްރުވުން
އަންނަނީ ވަރަށް ގޮތްތަކަށް ބަޔާން ކުރެވިފައި
ވަރަށް ގިނަ ބަޖެޓާ އަހަރު ވާހަކަ ސިއްރުވުން
އާދެވޭ. އެބަޖެޓާއި ގުޅޭ ކަންކަމުގައި
ދިވެހިންނަށް ދެއްކި ތަކުލީފު އުނދަގޫ ކަމެއް
ވަރަށް ގިނަ ވެއްޖެ ތަނަކަށް އާދޭ.
ދިވަހި ވަރަށް ގިނައެވެ.

ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ބައްޔަކީ ޢަމަލީ ބަޔަކުން
އަހަރުގެ ބޮޑު ވަގުތު ބަޖެޓާ ބައިވަރު
ދެއްވާ ފަރާތާ އާދޭސް ކުރެވޭ ވިލާސަތުގެ
ދެއްކުން ކުރުމުގެ ތަރީޤާ ބަޖެޓާ ބަހަނަ
ތަކުރާރު ކަމުގެ ބަޖެޓާގެ ބައިވަރު ހުށަހެޅޭ.
އަހަރުގެ އެހެން ދުވަސް ބަޖެޓާޖާ ދުވަސް
ވަގުތުތައް ކަމުގެ ބޮޑު ވާހަކަ ދައުރު ދާއިރާ

އަދި ފެށިގަތުމަށް ނުވެއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭ ބާރަގަރުނުން ޖިނުއްވާ ވަރަށް ބޮޑާން ޖިއުންޑޮކްޓަރުން ސަމުގައިވާ އަލްފާސީއެއް ބަސަންތަރާފަދަވަނީ ބަޖީ ރާޖާއަށް ދަތުރު ހުއްދަދީފައިވާ ހުއްދައާއިލުތު ފުސް އަލްމަސްދު ބަލައިފިއެވެ. އެދާ ޖިހާއްވައެވެ. "އަޖީރާޖާއަޔް ސަންނަޅުނަރު ގައި ފެށިސަން ހިނގި ހާދިއްޖެ އެއްޒާތަކީ ފެށިރާއެވެ. އެހާގޮސަން "އަޖީރާޖާ"، "އަދި- ރާޖާ" ނުވަތަ "އަހަމަރާޖާ" މިހެރިހާގޮތަކަށް ފުސް ސިރާއްމިނުވެ. 1766 މ. ވަނަ އަހަރު އަޖީރާޖާގެ ވަސްތަފާވަތަން ބައިދަރުއަޖީ ކަމަކާރު ފަރަބަ ސަމަތެވެ." އަދި ޖިތޭއިތަރަށް "1494 މ. ވަނަ އަހަރު ސަރުޖާން ވަބައްކަދު ސީރިދަށްކަރު ބަވަރަ ވަހަރަދަށް (ސަވޯ ވަބައްކަދު ދަސްގާނު) ދިވެހި ތަޒްތަރު ހިސްފަވައިގެ ގަތުމުގައި ސަންނަށްނުރުދަށްދަދު ވަރާތުން ސަޅުސްބަ ހަނދާނަންނާތަސަވާރި އެސަކުގައި އަޖީރާޖާ ފެދިން އެރިއަރު ޖަސައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްޗެހި ހިރިހަސަން ރަހަރު އަޖީރާޖާގެ ދަރަހަ ގަނުވުސް ސީވެއް ގައި ދިޔަސަދުގައިހާއި 1753 މ. ގައި ރާއްޖޭއަށް ބަދަލަގައި ދުސަލްރަރު ދުބައްވަދުއިމާދުއްޖިން ސޮރުބަސްޖާރައިން ވަގަނ ގަނގަސް ރާއްޖޭގެ ވައްހަރަން ސަންނަރަސްނުރުގެ ވަސްސަރު ފެށިވް ގަސް ދުވަސްވަރު، އަޖީރާޖާގެ ދައްލަތުގެ ވަރާތުން އިނގިރޭސިންގެ ގޮތްބަހަނެއް

ގުޅި ވަރަށް ބޮޑަސޭސިންގާ ދަޔާލޫ ދިވެސްވަރު ސަމުގައި ޖިއުއްވައެވެ. ޖިބެއިލުދުން "އަޖީ ރާޖާގެ ފެށިސަފުގެ ދަރުގައި ވަތްދިނުބެ އެއްޗެ. 1911 މ. ވަނަ އަހަރު އެހެން އިނގިރޭސިންގެ ބާރުގެ ދަރުވަރު ދަސްދާސް އަޖީރާޖާއަޔް ވަޅުދި- ޗިބުގެ ރާޖާ ފުސް ފެއެވެ." މި ވަދައިން ޖިއުއްވާފައި ވެއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބާރަގަރުނުން އަލްފާސީއެއް ބަސަންތަރާފަދަވަނީ މިވާރަސަހައް ގާވ ސުޅަޅުވާފައިވަނީ "ހަމަރާޖަ" ދިރުގެ 45 ވަނަ ބަދަލުގައި "ބަޖީރާޖާ" މި ސަސްރުހިގެ ދަރުގައެވެ. މަބުދުވާގެ ބާރަގަރުނުން އިތުރު ބަވާރާއަށް ދަތުވާވަތް ނުވެއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރާޖޭގެ ބާރަ ގަރުނުން ހާމަފަގަސްދިއަ މަބުދުވާދުން އެނގެނީ، ބަޖީރާޖާއާ ސަންނަރަސްނުރާ ގަތުން ހިނގަސް ފެށިގައިފެއި ޖިހާރިން 18 ވަނަ ގަރުނުގެ ފެށުމާ ހަމަޔަށްގެ ސަމުގައި ސަފަކަށްޔެ ހިރާރިން 15 ވަނަ ގަރުނުން ނިމުދުނު ދަސްހިސާބު ސަލުބަޅުވަދު ދަރާސްގާނު ދުވަސްވަރަށް ދިވެހި ތަޒްތަރު ހިސްފަވައިގެ ގަތުމުގައި ސަން- ނަރަސްނުރު ބަޖީރާޖާގެ ސިއަހިން އެފުރާތި- ސަން ހިދުމަތް ސަމުވެ. އަދި އޭގެ ފަހުން މިހާރިން 18 ވަނަ ގަރުނުގެ ފެށުމާ ހިސާބަށް ގައި ސަންނަރަސްނުރު ބަޖީރާޖާގެ ހަރަސްސަރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަރަކަށް ފެށިފެގަސް ރާއްޖޭގައި

ހުންނެވި ރަސްގެފާނު އުތުރުބިމުގެ ކަންކަން ދިޔަ
ކަމުގައެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަންކަމަށް ބޮޑު
ނާޒުކު އުނދަގޫތަކެއް ވެގެ ހިސާބަށް
ކަމުގައި ފެންނަނީ ދިވެހިރަށްތަކުގައި ހުރިހާ
ވަރަ ބޮޑުރަސްގެފާނު (1492 - 1495 މ)
ކުރަމުގެ ސަރަހައްދުން ދަނޑިކޮށް ކަލޯބައްޑާދު
ރަސްގެފާނު ރަސްކަން ހެއްދެވީ ހިސާބުގެވެ.
އޭރު 15 ވަނަ މިޒާނީ ޕޯޗުން ނިކުމުން
ދިޔަ ދުވަސް ވަރެވެ. އޭރު މިޒާނީން
1495 ވަނަ އަހަރެވެ. ޑައަރޮފަހު 18 ވަނަ
ޕޯޗުގަލު މެދުރާ ހިސާބެވެ. އަންގުފުރުން
...... އޭރު. އެއްދުވަސް ވަރުގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަހައްދުގައި ބޮޑުވާ
ވަޒީރުބޭގެ ރާއްޖޭ އަކަން ދިވެހިރާއްޖޭ މިޒާނީން
20 ވަނަ ޕޯޗުގެ ފުރަތަމަ 10 އަހަރު ތެރޭ
އުތުވައި ފެށެވެ. އެހެން ކަމުން ހުރަސްތަކަކަ
ފެންނަ ހަކަކީ އައަރުވަންދުން "ދިވެހިރާއްޖޭ
އުތުވިއެވެ. އެހެނަސް އެއީ އެއް ދިވެހިރާއްޖޭ
ކަމަށް ފުމަލަ އެކަހިޑެންޓާ ކަމުއް ނޫނެވެ.
އަދި ކުރިން ބަލާންކަމަ ޖެއްމުން އެކަން
ދާހުއްފަސް ނުކުރާޖެއެވެ. އެއީ އޭރުގެ
ޖެއްފުމުގައި އަދިރާއްޖޭ ދަރިކަމަ އުފެދި
ވަރިވާ ދުވަސް ވަރުފަސް ހާމަކުރައްވާފައި
ވާތީއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭއަށް ވަރަށް ކަމުގަދަ ހިމެދެ

ތަކެއް ސަރަހައްދުވާފައިވާ، މީސްޓަރު އަށްނިޑި
ކާޑުވަސް ޕްރޮވިސް ބޯދެ މަންޒުރާއްގައި
ދިވެހިރާއްޖޭއާ ބޭރާގުތުން ވަކިން ތަޢާރަފުވެ
ދުވިގައި ނުވިސަކުގައި ވިޔަސް ދިވެހިރާއްޖޭއާއި
ކަންނަނުންނާ ގުޅުގުތުން ޖިލުވިގައި ފެނެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަސްހޫރު ފަތުރުވެރިޔާ
ގަމުން ނޫރުއްދީނާގައި ޕީޓަރޑީ ފާރިސަނު
ހިނގަމުންދިޔަ ދުވަސް ވަރު އުތުރުބިމުގެ ރަސްގޮތު
ބަޔަކާ ދިޔަ ފުރުމުދަން ޗަސާގައި ހަނގުރާމަ ވަނޑުވައި
ގެންނެވުމަށް ފުރަސަތުދެއްވާ ދަރަސްޓާރިގައި "ދިވި
ރާއްޖޭގެ ރަސްގެފާނު ސަރަހައްދުގައިވާ ވެރިކަން ، އަދި
ކަރަބު މީހަކު ބޮޑު ދަރަކަތްތެރިއާއި، އަބާރާ އަޒު
ދިވެހިން ރަސްކަން ދިޔަކަމުގައިވާ، އެތަނުގެ
ކޮށް ކަންނަކަންނަތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެހެގައި
މަޤާމްތަކުގެ "ވަރަސް ކަރުން" ގޮތުގައި ކަމުގައި
ވަނީ. އޭރު ސީ.ޕީ. ބެލު ލިޔުއްވައެވެ.

ދިވެހިންގެ ވަރުން ކަލޯބުޑުއްދުގެ ރަސްގެފާނު
1495 މ. ގައި ހަކަތަކަށް ދިވެހިރަސްގެފާނު
ދިވެހި ބަރަހާ ފުރަތަމަ ރަސްކަމުގެ ގޮތުން
ވަޒީރުކޮށް ޕުރްތުގާލު މީސްޓަރު ބޭޒް ސީ.ޕީ.
ބެލް ސިލޯނު ކޮމިޝަނަރު "ކަލޯ ބުޑުއްދުގެ
ރަސްގެފާނު ރަސްކަމުގެ ބަލާކޭ ކަހަލަ
ނަތީޖާ ކަމަށް ވެއްޓުމާ ވަރުސް ކަރުގެ
(SEA RULER) ދިވެހިރާއްޖޭ ވެރިކަން
ވަރަކާ އެއީ ގޮތުގައި ގޮސް " ކަމަށް
ގެއެވެ.

ދިވެހި ބަހުރުވައި އިންނަވަނީ ކޮން
ތާއްޖެ ދިރުވައި ގާތިން ގެންދިޔަ ކަރުދާސްގެ ތަ-
އިންނާއި ބެހޭ ގޮތުން މިސާލަކަށް ޖިހާދު
ފަދަ ވަނީ، "ކަނޑަނޑަނޑުގެ ބަޔާންތައް ގާތުގެ
މަތީގައި ތަފްސީލުކޮށް އަރިސް ތާރީޚާ ބަލައި
ވީ ތާރީޚީ ހާލަ ކަނޑުވަރު ހަމަލަދީން ހެދި
އެވެ. އެއީ 13 ޞަފަރު 1166 ހ. (1752 މ.)
ގައެވެ. މަދި ތަރަށް ގޮސް މުކައްރަމު
މުހައްމަދު ޝިހާބުއްދީން (3) އާއި އަބާގެ
އެއްބަސް ގެބޭ އިބްރާހީމް ތަރަށް ގޮސް ގެ
ހުނުނު ހަމައެކަނި ފިރިހެން މަރުކަރުވުން
މުހައްމަދު (ޣާޒީ ޙަސަން އިއްޒުއްދީން) އާއި ތަރަށް ގޮސްގެ
3 ވަނަ ދުވަސް އެބައިމީހުން ގެންދިޔަ
ކަމުގައެވެ."

ދިވެހިންނަށް އެނގޭ ފަދަފަދަ ގޮތުން
ބަޔާނާއި އެވެ. ކަނޑަނޑަނޑުގެ ބަޔާނާއި އެވެ.
ސިފަކުރެވިފައިވާ ކުރިން އަކަން ބަލާއިރު
މިއަ. އެކަށް. ސީ. ފީ. ބަލާގެ ދިރާސާކުރުން
ދަރަވަނީ ކަމު މުހައްމަދު ތަރަށް ގޮސްގެ އިޔާދަ
މަދަދު ހެއްދަވައި ކަނޑަނޑަނޑުގެ ތާރީޚީ
ވަރަށް ގިނަ ހިސާބުތަކެއް ލިޔުނު ކަމުގައެވެ. އާދެ.
ކަނޑަނޑަނޑުގެ ކަސްދުގެ ފިޔަވަޅު އިޔާދަ
މަދަދުން ކަމުގައެވެ. އާދެ. އެއީ ބަޔާނާއި
އެއް ކަމެވެ. ހަމަ އެހެންމެ ކުރެވޭނެ ކަމަކަށް
ބާރުއަޅާފައި ގޮވާ، ކަނޑަނޑަނޑުގެ

ބަޔާނާއި ކަމެވެ.

ދިވެހި އަކުރުގެ ޖެހިލުމެއް ނުވާ ނަމަވެސް
ގެން ފިޔަލުތައް ދެލިބުން ދަރަވިރާ ދަރަވިރުވާ
ތަވާތު ތަމްރީނުކޮށް ފަށައިގެން ވެރިކަމަށް ގެ
ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ތާރީޚީ ބަޔާނާއި ބިލިޔަނަށް
ކަނޑަނޑުގެ ހަތަރުވަނަ ކަނޑަނޑުގެ ސާޅީސްވާ.
ބަޔާނާއި ދިޔަ ކަނޑަނޑަނޑުގެ ތަރަށް ގޮސް ދިޔަ ވަގުތު
ނުހުރެ ބަޔާނާއި ބިޔަވުން އެކަށް ގޮވާ
ކަނޑަނޑަނޑުގެ ބަޔާނާއި ހަމަ ކަނޑަނޑަނޑު
ސުވާލަ ތާރީޚާ ކަމުގައެވެ. އާދެ، އިސްލާމްދީން
ތާރީޚާ ބިނާކުރުން ފަދަ ބަޔާނާއި ވަރަށް
ގަނޑު ދިރާސާކުރެވުނު. ކަމުގައެވެ. ވަރަށް
ގައިވުނު ނުކުތާ ފަރުވާ ތާރީޚާ އިސްވެ
ކަނޑަނޑަނޑުގެ ބިނާވެފައިވާ ތާރީޚާ އެއް
ކަމުގައި ނުވަތަ ގޮތެވެ. އެހެނީ "14 ވަނަ ގަރުނު
ގައި ކާރަޝާއިހީ ތަރަށް ކަނޑަނޑުގެ ހިސާބުގެ
ގައި އެނގުނު ކަނޑަނޑަނޑުގެ ދިވެހި ބަސް ވާހަކަ
އެދިޔުމުގެ ޖާގައާއި ބިޔަވުމުން މުހައްމަދު
އަންހެނުން ދިރިއެވެ. އަސާސީ ދިރިޔާވެ "އެއް"
(އެހެން ފިލާވަޅުގެ ދަރުމަވަންތަ "ބައިކުން
ހުރިގޮ") ތާރީޚީ ދިރުމެވެ. "ޖޯވަނަ ފަރުވާތަ
ބަސްކަން އަދުލުވެރި ވެއްޓެ ފަރުވާތެރިގެ 45 ވަނަ
އަހަރުގައި ދިރުއްވާފައި ވެއެވެ.

(ނިމުނީ)